

СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ ТА В ІНШИХ КРАЇНАХ СНД: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

Дахно Н., студентка гр. Ю-65

«Без заперечень, найважливішим допоміжним засобом, який є у розпорядженні судового слідчого, є обізнані свідки, висновки яких часто мають вирішальний вплив на справу. Варто пам'ятати, що при певному умінні користуватися експертами судовий слідчий має можливість досягти цінних результатів», — так визначав роль судової експертизи в судочинстві основоположник криміналістики Ганс Гросс.

Модельний кримінально-процесуальний кодекс для держав-учасниць СНД визначив, що експертиза проводиться за постановою слідчого, коли для встановлення обставин, що мають значення для кримінальної справи, необхідні спеціальні знання в науці, техніці або мистецтві, в тому числі — відносно відповідних досліджень. Наявність спеціальних знань у дізнавача, слідчого, прокурора, спеціалістів, понятих не звільняє у відповідних випадках від необхідності призначити експертизу. Сторони за своєю ініціативою та за свій рахунок мають право проводити експертизу для встановлення обставин, які, на їх думку, можуть служити захисту їхніх інтересів. Висновки експертів, які проводили експертизу за дорученням сторін, і надані слідчому, залучаються ним до кримінальної справи та підлягають оцінці нарівні з іншими доказами.

Також законодавством визначено права підозрюваного та обвинуваченого під час призначення та проведення судової експертизи. Вони мають право: 1) до проведення експертизи знайомитися з постановою слідчого про її призначення та отримувати роз'яснення належних йому прав, про що складається протокол; 2) заявити відвід експерту; 3) просити про призначення експерта з числа вказаних ним осіб; 4) провести альтернативну експертизу за власною ініціативою та за свій рахунок і вимагати долучити її висновок до кримінальної справи; 5) поставити перед експертом, призначеним слідчим, додаткові питання для отримання за ними висновку; 6) бути присутнім з дозволу слідчого під час проведення експертизи, вимагати при цьому від експерта роз'яснень сутності методів, що використовуються під час дослідження та отриманих результатів, давати пояснення експерту; 7) знайомитися з висновком експерта не пізніше, ніж через 10 днів після його надходження слідчому та заявляти клопотання про проведення додаткової та повторної експертизи; 8) брати участь в допиті експерта, який проводиться за його клопотанням.

Крім цього, питання призначення експертиз регулюється національним законодавством країн-учасниць. Так суть і порядок призначення і проведення судових експертиз в Україні визначений у низці документів: Законі України «Про судову експертизу», Кримінально – процесуальному кодексі та Цивільно – процесуальному кодексі. Деякі особливості в порівнянні з

Україною містять нормативно – правові акти інших держав СНД. Вивчення та врахування цих особливостей дають змогу удосконалити українське законодавство з цього питання. Так, зокрема Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Узбекистан розширює перелік обов'язковості проведення експертизи ще й у випадках встановлення факту вагітності та ознаки її штучного переривання, необхідності та можливості лікування осіб, що страждають венеричними та іншими інфекційними захворюваннями, хронічним алкоголізмом та наркоманією, наявності наркотичних речовин та їх види, факту підробки грошових знаків, цінних паперів та інших документів, технічних причин вибуху, катастроф та інших надзвичайних ситуацій.

Потерпілий має право знайомитися з висновком судової експертизи до закінчення досудового слідства за законодавством Киргизії - «висновок експерта або його повідомлення про неможливість дати висновок, а також протокол допиту експерта до закінчення слідства пред'являються підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому, які мають право давати свої пояснення та заявляти заперечення за висновками експертиз. У випадку задоволення або відхилення клопотання вноситься відповідна постанова, яка під розписку оголошується особі, яка заявила клопотання» (стаття 211), за законодавством Республіки Казахстан (стаття 244 КПК РК), за законодавством Республіки Беларусь (стаття 238 КПК РБ). Законодавець Республіки Молдова в частині 5 статті 151 КПК закріпив положення про те, що висновок експерта або його заява про неможливість дати висновок, а також протокол допиту експерта негайно, але не пізніше трьох діб з дня отримання органом кримінального переслідування, доводяться до відома сторін процесу, які при цьому мають право давати пояснення, зауваження, вимагати про постановку перед експертом додаткових питань, а також клопотати про проведення додаткової або повторної експертизи. Чинний Кримінально-процесуальний кодекс України не передбачає права потерпілого на ознайомлення з результатами експертизи одразу після її закінчення.

Не закріплено на законодавчому рівні в Україні положення про проведення судової експертизи до порушення кримінальної справи, як, наприклад, Кримінально-процесуальним кодексом Республіки Беларусь, Казахстан, Узбекистан передбачено, що до порушення кримінальної справи допускається призначення судових експертиз, висновки яких можуть мати суттєве значення для вирішення питання про порушення кримінальної справи.

Наук. керівник - Сайко Л.Ю., ст. викладач кафедри права